

Budapestre vonatkozó újságcikkek

Szerző: *Elek Artur*

Cím: *Buda visszavivásának emléke*

Forrás: *Újság*

Sz.

1936. XI. 1.

(Hely)

(Idő)

(Köt. v. füz.)

(Oldal)

Osztályozás

Tárgy

F08

Hely

Iparműv. múz.

Idő

"1936"

Személy

Helyszám

Buda visszavivásának emléke

Nagyszabású történeti kiállítás az Iparművészeti Múzeumban

Buda visszafoglalása az ozmántól olyan nemzetközi érdekű esemény volt, amilyen igen ritkán fordult elő nemzetünk történetében. Egész Európát izgalomban tartotta az ostrom és örvendetes eredménye. Egyik végétől a másikig visszhangzott Európa a Buda névtől s mi magyarok, a tizenhetedik században darabokra tépett nemzet és gyilkos harcokban ijesztően megfogyatkozott nép, soha nem voltunk annyira elmegették Európaszerte, mint 1686 táján.

Kitűnő gondolat volt történelmünk e nagy eseményét a Buda ostromára vonatkozó emléktárgy összegyűjtésével és kiállításával is megünnepelni. Az Iparművészeti Múzeum tisztviselői és igazgatója többi múzeumunk és levéltárunk tudós munkatársaival egyetemben derekasan oldották meg a nehéz feladatot. Nemcsak hazai köz- és magángyűjteményekből válogatták össze a kiállítás anyagát, hanem külföldről is ritkán látható fontos és becses tárgyakat, okiratokat, képeket stb. szereztek kölcsönbe.

A kiállítás a maga egészében annak az óriási visszhangnak megérzékitője, amelyet a kereszténységben Buda visszafoglalása vert. Nem kisebbet jelentett ez az esemény, mint a jó kétszázéves lidércnyomásnak megszűnését, amellyel az ozmán hódítóveszedelem Európára nehezedett. Már-már úgy látszott, hogy az ozmán terjeszkedésnek semmi sem képes határt szabni. A

török hadak már Bécs falait is megrengették. Bécs alatt érte a törököt az első döntő kudarca: akkora méretű vereség, hogy mögötte láthatóvá lett az ozmán hatalom építményének rozszant volta. Buda eleste azután nyilvánvalóvá tette a török birodalom végzetes meggyöngyülését. Európa nagyot lélekezett: melléről leszakadt a lidércnyomás.

Ennek a fellélekezésnek tanúsága az a szinte határtalan irodalom, az ostromra vonatkozó rajzoknak, metszeteknek és egyéb ábrázolatoknak sokasága, amelyben Európa nemzetének szorongása megkönyebbüléssé enyhült. Az Iparművészeti Múzeum lehetőség szerint mindenfelől összehordta és a néző elé tárja ezt a becses anyagot. A legkülönbözőbb nyelvű könyvek, füzetek, rólapok közölték és magyarázták meg Európa keresztényeinek a nagy eseményt. *Buda expugnata*, Buda visszavivása: mint könyvcím és kiáltvány-felirat számtalanszor ismétlődik meg latinul, németül, olaszul, franciául a kiállítás nyomtatvány-anyagában.

A könyveknél és egyéb nyomtatványoknál közvetlenebb érdekességük az egykoru rajzok és metszetek. Akkora a számuk és az egyes példányokon annyi a megnézni való részlet, hogy külön tanulmányt kellene írunk behatóbb ismertetésükhöz. A legkülönbözőbb rajzolatok tárulnak a néző elé az üvegfalu szekrényekben: dadogó ábrázolások, amiket a rajzolásban járattan kezek vetettek papirosra és pompázatos nagy metszetek, amelyeket majd szétvet a rajzoló kéz lendülete. Az előbbieknél egyik legmeghatóbbja egy bajor tűzérkatona színezett tollrajza, amelyet a müncheni Nationalbibliothek adott kölcsön a kiállítás céljára. Franz Leopold Brabantnak írta magát rajzán a derék tűzér és ábrázolása az ostrom előtti Budáról ad meglehetősen hü fogalmat. Épp olyan érde-

kes a Fővárosi Történeti Múzeum egy tussrajza, amely az ozmán Pest és Buda képét rajzolja meg vékony vonalakkal, kedvesen és naivul. A rajz teljesen ozmán karakterűnek mutatja a két várost, dsámik és minarek egymást érik benne. Ügyeskező gyermekek szokták ilyen játékkockaszerűen megépíteni vonallal, ténálval a maguk elképzelte régi városokat.

A régi Buda képét összerakni mégsem lenne könnyű dolog a sok egykoru felvétel alapján. Az ok: hogy a rajzokban és metszetekben nagy szerepe jutott a képzeletnek, amely az elhomályosult emlékezést pótolta. A rajzoló legtöbbje csak műkedvelő volt; nem is törekedhetett hiteles ábrázolásra, de meg sem lett volna bennök a hozzá való képesség. Viszont a művészi képességű rajzolóknak között csak igen kevés volt a szemtanu: ábrázolásait mások nyomán készítették, mint például óriási kartonját, amelyet a bécsi múzeum egyik rengeteg gobelinjévé szőttek,

Charles Herbel. A csaknem hét méter hosszú, ötnegyed méter széles faliszőnyegen az életnagyságot megközelítő alakok ágálnak. A háttér a budai vár egyik tere, talán a mai Szent György-tér, talán a Disz-tér s rajta az ostromban megrongálódott házak, ivék, tornyok. A házak alakja nem hat nagyon hitelesnek, inkább képzeletből rekonstruáltaknak.

Ilyen óriási gobelinje egyébiránt négy is van a kiállításnak. Kettő a budai királyi váré, kettő a bécsi művészettörténeti múzeumé. Valamennyi a már említett Charles Herbel kartonja nyomán készült s méretükkel, pompázatos kivitelükkel jól példázzák azt a jelentőséget, amelyet Buda elfoglalásának az udvari körök tulajdonítottak.

A kiállítás rendezői a nagy esemény emléktárgyainak semmiféle válfajáról sem feledkeztek meg. Egy nagyméretű tárló a Buda ostromával kapcsolatos domborműveket és

érmeket csoportosítja, más szekrényekben az ostrom idejébeli fegyverek láthatók, ozmán és keresztény gyilkoló szerszámok, sisakok, vérték, lószerszámok és egyebek, köztük külön tárlóban Lotharingiai Károly herceg hadi felszerelésének darabjai. Ezeket Bécsből kaptuk kölcsön.

Gazdag és nagyon érdekes a Buda ostromára és visszafoglalására vonatkozó oklevelek, helyszínrájzok, kéziratok, levelek gyűjteménye is. Néhány tárlóban azok a régi ozmán cserépedények kerültek kiállításra, melyeket nemrég ástak ki a Tabán rendezésekor. A talak, csuprok, tányérok, kaucók és egyebek törött állapotban kerültek felszínre, de fáradtságos és szerencsés restauráló munkával sikerült darabjaikat egybeilleszteni és összeragasztani. Az ásátás vezetőinek feltevése szerint egy ozmán lacikonyha télire elraktározott veremanyaga lehetett a cserépgyűjtemény.

A kiállítást tanulságosan egészíti ki az a kis csoport, amelyben Héjja Pál dr. ezredorvos egy olasz tábori orvos egykoru könyve nyomán a Buda ostromakor használt tábori vizsűrőkészülékek modeljeit mutatja be, az egykoru hadisebészet módszereit demonstráló régi metszetek kíséretében. Érdekes anyag ez is, csak jó idegek szükségesek tanulmányozásához.

A pompás kiállításához a tudományos igényeket is kielégítő szép képes katalógust szerkesztett Layer Károly dr.

Elek Artur